

Financieel preppen

FINANCIEEL PREPPEN

Bescherm en vergroot je vermogen
tijdens de komende financiële crisis

RUBEN CORNELISSEN

Ontwerp omslag en binnenwerk: vandijk ontwerpt, Eindhoven
Auteursfoto: Wijnand Geuze, Link Fotografie

© 2025 Uitgeverij Palmslag | Ruben Cornelissen

www.palmslag.nl
info@palmslag.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit boek mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, internet, fotokopie, microfilm of op welke andere (digitale) wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form by print, internet, photo-print, microfilm or any other (digital) means without written permission from the publisher.

ISBN 78 94 933 4378 8
NUR 784

Inhoud

VOORWOORD 11

DEEL 1 HET SYSTEEM

HOOFDSTUK 1 WAT IS GELD?

- Inleiding 17
- 1.1 Het ontstaan van de noodzaak van een universeel ruilmiddel 18
- 1.2 De zoektocht naar de meest geschikte geldvorm 19
- 1.3 Behoefte aan veiligheid en betaalgemak: het ontstaan van type 2-geld 22
- 1.4 Fiatgeld vereist centrale banken 25
- 1.5 Verschillende vormen van fiatgeld 26
- 1.6 Overzicht huidige geldvormen 29
- 1.7 Wat als het huidige geldsysteem faalt? 29
- Om te onthouden 31

HOOFDSTUK 2 DRIJVENDE KRACHTEN ACHTER ECONOMISCHE CYCLI

- Inleiding 35
- 2.1 Vier belangrijke drijvende krachten in de economie 35
- 2.2 Belangrijke economische cyclussen 44
- Om te onthouden 48

HOOFDSTUK 3 INFLATIE EN DEFLATIE, WAT IS DAT NU EIGENLIJK?

- Inleiding 51
- 3.1 Wat is inflatie? 51
- 3.2 Wat is deflatie? 52
- 3.3 Stagflatie en biflatie 53
- 3.4 Inflatie en deflatie zijn relatief 53
- 3.5 De oorzaken van inflatie 54
- 3.6 De gevolgen van inflatie 56
- 3.7 De oorzaken van deflatie 57

- 3.8 De gevolgen van deflatie 58
- 3.9 Fiatgeld resulteert in geldontwaarding en indirecte belasting 60
- Om te onthouden 62

HOOFDSTUK 4

HOE HET HUIDIGE GELDSYSTEEM IN ELKAAR ZIT

- Inleiding 65
- 4.1 Bretton Woods 65
- 4.2 De wereld na 15 augustus 1971 (Bretton Woods 2.0) 68
- 4.3 Verschillende opvattingen over het functioneren van de economie 69
- 4.4 Hoe centrale banken 'de rente' beïnvloeden 73
- 4.5 De rentecurve 80
- Om te onthouden 80

DEEL 2 HET PROBLEEM

HOOFDSTUK 5

STERKE BELANGEN BLOKKEREN DE OPLOSSING

- Inleiding 85
- 5.1 Overheden kiezen standaard de weg van de minste weerstand 86
- 5.2 Hoe inflatie de schuldenberg langer houdbaar kan houden 88
- 5.3 Een simpele vergelijking toont de werkelijkheid 97
- 5.4 Depositogarantie is schijnzekerheid 98
- 5.5 Benodigde hervormingen blijven uit 105
- 5.6 Foute visies blijven voortbestaan 110
- Om te onthouden 114

HOOFDSTUK 6

WAAROM INEENSTORTING VAN HET KAARTENHUIS ONVERMIJDELIJK IS GEWORDEN

- Inleiding 117
- 6.1 Waarom het niet beter gaat worden en eigenlijk alleen nog slechter kan gaan 118
- 6.2 Waarom de volgende reddingspoging weleens zou kunnen mislukken 124
- 6.3 De macht van overheden en centrale banken om een crisis af te wenden is beperkt 127
- 6.4 Alle ingrediënten voor een perfecte storm zijn aanwezig 134

- 6.5 Schulden: de overgang van een motor voor de economie naar een anker voor de economie [139](#)
- 6.6 Kortetermijntruc: sterke inflatie laat de schuldquote dalen [142](#)
- 6.7 Het gevaarlijkste economische experiment ooit: de onzichtbare vertrouwensgrens [144](#)
- Om te onthouden [144](#)

HOOFDSTUK 7

ZWARTE ZWANEN ZIJN MEESTAL ZWARTE OLIFANTEN

- Inleiding [147](#)
- 7.1 Zwarte zwanen als perfecte drogreden [147](#)
- 7.2 Kleine kans x groot aantal mogelijke triggers x lange periode = groot risico [150](#)
- 7.3 Andere mogelijke triggers [161](#)
- 7.4 Doemdenkerij of juist een realistische blik? [171](#)
- Om te onthouden [172](#)

HOOFDSTUK 8

EEN BLIK IN DE GLAZEN BOL

- Inleiding [175](#)
- 8.1 Krijgen we inflatie of deflatie? [176](#)
- 8.2 Inflatie [177](#)
- 8.3 Deflatie [181](#)
- 8.4 Wat de geschiedenis ons leert over hoe de correctie zich kan ontvouwen [183](#)
- 8.5 Drastische maatregelen die overheden en centrale banken zullen nemen [195](#)
- 8.6 Vaarwel contant geld, welkom CBDC en negatieve rente [201](#)
- Om te onthouden [213](#)

HOOFDSTUK 9

VERTROUWEN EN BANKEN ZIJN GOED, GOUD EN BLOCKCHAIN ZIJN BETER

- Inleiding [217](#)
- 9.1 Vertrouwen versus goud [217](#)
- 9.2 Waarom goud uiteindelijk weer geld zal worden [222](#)
- 9.3 Blockchain heeft potentie om monopolie van banken te reduceren [225](#)
- 9.4 Overeenkomsten tussen blockchain en goud [228](#)
- Om te onthouden [230](#)

DEEL 3 FINANCIËEL PREPPEN

HOOFDSTUK 10

HOE VERMOGEN TE BESCHERMEN TIJDENS EEN ECONOMISCHE DEPRESSIE

Inleiding 235

10.1 Stap 1: Elke maand geld over houden 236

10.2 Stap 2: Besteedbaar vermogen veiligstellen 239

10.3 Stap 3: Investeringsportefeuille heroverwegen en risico's
afdekken 252

10.4 Stap 4: Schulden verminderen 264

Om te onthouden 271

HOOFDSTUK 11

HOE TE PROFITEREN VAN EEN ECONOMISCHE DEPRESSIE

Inleiding 275

11.1 Goudmijnaandelen 276

11.2 Profiteer van tijdelijke piek in obligatierentes 284

11.3 Inzetten op daling aandelenmarkt 287

11.4 Loop niet te koop met je behaalde winsten 293

Om te onthouden 294

HOOFDSTUK 12

JOUW FINANCIËEL PREPPEN PLAN

Alles begint met een plan 299

12.1 Jouw financieel preppen-formule 299

12.2 Objectieve financieel preppen-factoren 301

12.3 Jouw persoonlijke verwachtingen en overtuigingen 313

12.4 Je financieel preppen-formule interpreteren 318

12.5 Specifieke financieel preppen-methodes kiezen 320

12.6 Wanneer de feiten veranderen, verander dan (pas) je plan 324

12.7 Het belang van diversificatie en risicospreiding 327

Om te onthouden 330

HOOFDSTUK 13

NA DE WINTER VOLGT ALTIJD DE LENTE

Inleiding 333

13.1 Voorkomen dat je te vroeg instapt 334

13.2 Het einde van de economische winter herkennen 335

13.3 Haastige speed is zelden goed 340

13.4 Profiteren van de uitverkoop van de eeuw 341

Om te onthouden 350

NAWOORD 352

OVER DE AUTEUR 356

BRONNENLIJST

Boeken 358

Online bronnen 360

Film, video en documentaires 369

INDEX 370

Voorwoord

Dit boek is een uit de hand gelopen hobby. Of misschien zelfs wel een obsessie. Wat begon vanuit algemene interesse en nieuwsgierigheid (naar aanleiding van een opmerking van een vriend uit de financiële sector), veranderde in fascinatie, daarna snel gevolgd door ongelof en een onbedwingbaar gevoel van onmacht. Door mijn diverse ontdekkingen over hoe absurd en fragiel ons financiële systeem is, voelde ik een sterke drang en urgentie om mijn opgedane kennis, inzichten en oplossingen met anderen te delen. Daarom draag ik in *Financieel prep-pen* allerlei inzichten en feiten aan, die samen het fundament vormen onder de voorspelling dat ons huidige geldsysteem uiteindelijk gedoemd is om te falen. Hierbij als voorproefje alvast enkele inzichten:

- Wist jij dat je banksaldo niet jouw eigendom is, maar slechts een schuldbekentenis van de bank aan jou? Zodra je geld op een bankrekening staat, is het dus technisch gezien niet meer van jou;
- Wist jij dat banken veel meer geld kunnen uitlenen dan ze daadwerkelijk bezitten? Hierdoor is vrijwel elke bank praktisch failliet wanneer slechts 10 procent van de rekeninghouders besluit hun geld op te nemen;
- Wist jij dat het depositogarantiefonds slechts voor 0,8 procent dekking biedt? Van elke 100.000 euro die door dit zogenaamde garantiestelsel wordt gedekt, is dus maar 800 euro daadwerkelijk in het fonds aanwezig;

- Wist jij dat de Nederlandse Staat gebaseerd op artikel 26 van de Noodwet Financieel Verkeer in extreme situaties onder andere goud en buitenlandse bezittingen van haar inwoners kan vorderen?
- Wist jij dat ons geld momenteel enkel gebaseerd is op vertrouwen, ook wel fiatgeld genoemd? In de loop van de geschiedenis zijn er wereldwijd meer dan tweehonderd fiatgeldsystemen op de proef gesteld. Uiteindelijk faalden ze allemaal, namelijk door sterk in waarde te dalen, of door hun rol als geld zelfs helemaal te verliezen (oftewel waardeloos te worden).

Bovengenoemde inzichten zijn enkele voorbeelden van wellicht schokkende feiten die ik in dit boek beschrijf. Mijn doel met dit boek is om je ogen te openen voor de kwetsbaarheid en absurde grondbeginselen van ons financiële systeem. Aan de hand van historische gegevens, bevindingen van experts en de analyse daarvan, probeer ik je uit te leggen dat het niet de vraag is óf, maar slechts wanneer we getroffen zullen worden door een economische depressie. Daaropvolgend beschrijft dit boek de waarschijnlijke gevolgen van de jarenlange periode van economische krimp die ons te wachten staat.

Soms is het misschien beter om niet exact te weten wat je te wachten staat. Zoals bijvoorbeeld de honderden, misschien zelfs duizenden uren aan onderzoek, analyse en schrijfwerk die uiteindelijk nodig waren voor het schrijven van dit boek. Het tegenovergestelde geldt voor de kennis en inzichten over het huidige fiatgeldsysteem en de verschillende methoden om je vermogen hierop voor te bereiden. Het is van groot belang om nu, van tevoren, te weten wat ons te wachten staat, zodat ook jij de benodigde urgentie voelt en daardoor de juiste voorzorgsmaatregelen kan treffen. Daarom beschrijf ik in het laatste deel van dit boek uitgebreid hoe jij je financiën kan voorbereiden op de toekomst. Daarbij leg ik niet alleen uit hoe je je vermogen kan beschermen, maar ook hoe je hier zelfs van zou kunnen profiteren. De samenvattende term die ik hiervoor heb bedacht (voor zover ik weet ben ik met dit boek de eerste) is *financieel preppen*. Het woord ‘preppen’ komt van het Engelse werkwoord *to prepare*, oftewel voorbereidingen treffen. De term financieel preppen is uiteraard

ook een verwijzing naar de wat meer bekende term *Doomsday preppen*, waarbij mensen zich voorbereiden op het einde van de wereld zoals we die kennen. Voor zombies zul je uiteraard niet bang hoeven te zijn, maar dat je wereld economisch sterk zal gaan veranderen is vrijwel zeker.

Het is mijn doel om met dit boek zoveel mogelijk huishoudens te informeren en te activeren om passende financiële maatregelen te nemen. Om dit doel te bereiken en de informatie in dit boek zo toegankelijk mogelijk te maken, komt er naast dit fysieke boek ook een luisterboekversie beschikbaar. Daarnaast zijn er op de website www.financieelpreppen.nl diverse gratis bonussen beschikbaar, waaronder een downloadbaar werkboek dat je kan helpen om gedurende het lezen van dit boek je eigen Financieel Preppen Plan op te stellen.

Door het lezen en toepassen van dit boek lever je trouwens niet alleen een positieve bijdrage aan je kennis en inzicht over financieel preppen en het veiligstellen en vergroten van je (toekomstige) vermogen. Je draagt ook bij aan armoedebestrijding in Nederland. Van elk verkocht boek zal namelijk 10 procent van de netto-opbrengst worden gedoneerd aan Stichting Armoedefonds. Hoewel het misschien een druppel op een gloeiende plaat lijkt, draagt jouw aankoop van dit boek dus bij aan een steuntje in de rug voor de Nederlandse huishoudens die momenteel in armoede leven. Extra karma-punten voor jou dus!

Voordat je aan het eerste hoofdstuk begint nog wel het nadrukkelijke advies om de tips en suggesties uit dit boek nooit zomaar blind over te nemen, maar ook je eigen onderzoek te doen en te beoordelen of specifieke ideeën en aanbevelingen van toepassing zijn op jouw persoonlijke situatie.

Veel plezier bij het lezen van dit boek!

Ruben Cornelissen
Ede, juni 2025

DEEL 1

Het systeem

**“Papiergeld keert uiteindelijk
altijd terug naar zijn intrinsieke
waarde: nul.”**

– Voltaire

Hoofdstuk 1

Wat is geld?

Inleiding

Het lijkt bijna een overbodige vraag: wat is geld? Bijna iedereen heeft er dagelijks mee te maken, maar bijna niemand lijkt te beseffen wat geld nu echt is. Net als vissen die zich er niet bewust van zijn wat water is (terwijl ze er hun gehele leven continu mee in aanraking komen), zo ook lijken wij mensen geen vragen meer te stellen over wat geld nu eigenlijk is. Is geld slechts het saldo op je bankrekening of de briefjes en het muntgeld in je portemonnee (als je die überhaupt nog hebt)?

Zonder geld kom je niet ver in onze huidige maatschappij. Boodschappen doen, een dak boven je hoofd, belasting betalen, zonder geld is dit allemaal onmogelijk. Maar dat wist je natuurlijk al. De vraag die voor jou van belang is, is hoe het geld uiteindelijk is geworden zoals het nu is, en waarom dit relevant is voor jouw situatie. Net als een bioloog die kennis moet hebben van zaken zoals evolutie en omgevingsfactoren om de ontwikkeling en samenhang van flora en fauna echt te kunnen begrijpen en verklaren, zo ook zal jij aan het einde van dit hoofdstuk beter in staat zijn om ons huidige geldsysteem wat meer ‘van een afstandje’ te observeren. Daarbij zal je tevens een beter begrip hebben van wat geld is, waarom het bestaat, welke soorten er zijn, en wat de geschiedenis van geld ons kan leren over wat ons geld – en dus ook ons – waarschijnlijk in de nabije toekomst allemaal te wachten staat.

1.1 Het ontstaan van de noodzaak van een universeel ruilmiddel

Yanis Varoufakis beschrijft in zijn boek *De economie zoals uitgelegd aan zijn dochter* dat de noodzaak van een universeel ruilmiddel en de ontwikkeling van het eerste geld ontstonden toen de eerste ‘overschotten’ zich begonnen voor te doen. Deze ontstonden toen de mens overging van jagen en verzamelen naar landbouwproductie, zo’n elfduizend jaar geleden. Toen de eerste boeren meer gingen produceren dan nodig was om in hun eigen levensbehoefte te voorzien, ontstond de mogelijkheid om deze overschotten te ruilen voor andere goederen of diensten. Doordat één persoon voor meerdere personen voedsel kon verbouwen, ontstond er een situatie waarin mensen werden vrijgespeeld om andere zaken dan voedsel te produceren. Mensen begonnen zich te specialiseren in specifieke productietechnieken, zoals het maken van visnetten of het bakken van broden. Door deze toenemende specialisatie konden allerlei producten en diensten efficiënter geproduceerd worden.

Toen de eerste boeren hun overschotten wilden ruilen voor andere goederen of diensten was er in eerste instantie geen andere oplossing dan het toepassen van directe ruilhandel. In kleine agrarische gemeenschappen kan het onderling ruilen van goederen, oftewel ruilhandel, prima werken. Zoals Yuval Noah Harari beschrijft in zijn boek *Money*, wordt ruilhandel echter steeds lastiger naarmate een gemeenschap groeit en mensen zich gaan specialiseren.¹ Het probleem met directe ruilhandel is dat het lastig is om transacties te bewerkstelligen. Een schoenmaker had bijvoorbeeld elke week behoefte aan brood, maar de bakker met wie hij zijn schoenen ruilde, had niet wekelijks behoefte aan nieuwe schoenen. Daarnaast was het bij directe ruil lastig om de juiste prijzen voor producten vast te stellen. Want hoeveel broden vraag je voor één paar schoenen bijvoorbeeld? Bovendien had de schoenmaker, in verband met de beperkte houdbaarheid van brood, geen behoefte aan bijvoorbeeld vijftig broden in één keer in ruil voor een paar schoenen.

1 Yuval Noah Harari, *Money*, p4

Hierdoor ontstond geleidelijk de behoefte aan een universeel ruilmiddel waardoor indirecte ruil mogelijk zou worden gemaakt.

Claus Vogt en Roland Leuschel beschrijven in hun boek *The Global Debt Trap* dat er op een gegeven moment een ingenieus idee ontstond: het toepassen van indirecte ruil waarbij producten niet direct geruild werden, maar met tussenkomst van een algemeen geaccepteerd product.² Dit zorgde ervoor dat het ontvangen indirecte ruilmiddel door de verkoper weer op een ander moment en in andere hoeveelheden kon worden ingezet om iets te kopen. Hierdoor werd verdere specialisatie mogelijk, waardoor producten efficiënter en tevens kwalitatief beter geproduceerd konden worden. Daarnaast hielp het indirecte ruilmiddel bij het efficiënt vaststellen van marktprijzen voor goederen en diensten. Hierdoor ontstond efficiëntere economische handel, waardoor de transactiekosten werden geminimaliseerd. Zoeken naar kopers en verkopers en het vaststellen van de onderlinge waarde was door de komst van indirecte ruil namelijk veel eenvoudiger geworden. Dit droeg vervolgens bij aan goedkopere en betere producten en dus meer welvaart.

1.2 De zoektocht naar de meest geschikte geldvorm

Door een proces van *trial and error* zijn er in de geschiedenis allerlei verschillende goederen en materialen gebruikt als geld in de vorm van indirect ruilmiddel. Een van de eerste vormen van ‘geld’ uit de geschiedenis betreft Sumerische gerst, die ontstond rond 3000 voor Christus (v.C.) in hetzelfde gebied en dezelfde periode waarin het schrift ontstond. Het voordeel van dit geld was dat je het daadwerkelijk kon eten, het vervoeren en bewaren daarentegen was helaas wat lastiger. Het ontstaan van het schrift in dezelfde periode is logisch te verklaren, aangezien er door de overschotten behoefte ontstond om bezittingen en schulden te kunnen registreren.

Voorbeelden van andere soorten geld die in de geschiedenis zijn gebruikt zijn: vee, zout, schelpen, grote stenen, tabak en glazen kralen. Al

2 Claus Vogt en Roland Leuschel, *The Global Debt Trap*, p66-67

deze geldvormen hadden hun eigen specifieke voor- en nadelen. Voor- dat ik beschrijf welke universele vorm de mensheid uiteindelijk unaniem als beste geld verkoos, is het van belang om te benoemen welke eigenschappen een potentiële geldvorm nu eigenlijk geschikt maken.

1.2.1 Aan welke eigenschappen geld moet voldoen

Om iets te kunnen laten functioneren als geld moet het aan verschillende eigenschappen voldoen.³ Zodra één van deze eigenschappen ontbreekt zal het lastig zijn om de functie van geld goed te kunnen vervullen.

Ten eerste moet geld *draagbaar* zijn, anders is het praktisch onmogelijk om op locatie een betaling te verrichten. Ten tweede moet het gemakkelijk *deelbaar* zijn, zodat er aan het exacte bedrag kan worden voldaan. Ten derde mag geld *niet bederfelijk* zijn. Wanneer je geld ‘over datum’ kan gaan, waardoor het zijn waarde verliest, zal het immers niet bewaard en gespaard kunnen worden. Ten slotte moet geld *schaars* zijn. Wanneer het dat niet is en het heel gemakkelijk is om er meer van te produceren, dan verliest geld al snel zijn waarde doordat het aanbod van geld sneller stijgt dan het aanbod van producten en diensten.

1.2.2 De functies die geld moet kunnen vervullen

Geld kan worden omschreven als een universeel ruilmiddel en als opslagmiddel voor welvaart. Omdat we erop kunnen vertrouwen dat andere mensen ons geld zullen accepteren als ruilmiddel kunnen we er dingen mee kopen die in onze behoeften voorzien en kunnen we vermogen opbouwen door geld niet meteen uit te geven, maar te sparen.

Geld vervult tenminste drie functies. Het kan worden gebruikt om:

1. Eenvoudig de prijzen van allerlei producten en diensten te bepalen;

³ Willem Middelkoop, *De Big Reset*, p18

2. Producten en diensten te betalen;
3. Vermogen op te bouwen door het geld niet te besteden maar het op te slaan.

1.2.3 Goud en zilver werden gekozen als ultieme geldvorm

Sinds het ontstaan van indirecte ruil ging de mensheid op zoek naar de meest geschikte geldvorm. Een vorm die dus draagbaar, gemakkelijk deelbaar, niet-bederfelijk en schaars was. Vervolgens ontstond een natuurlijk selectieproces waarin minder handige geldvormen logischerwijs werden vervangen door geldvormen die beter voldeden aan de vereiste eigenschappen van geld.

Halverwege het derde millennium voor Christus werd in Mesopotamië de zilveren sjekel ingevoerd. Dit was nog geen munt, maar 8,33 gram zilver.⁴ Alhoewel de opslag en vervoer door dit zilver gemakkelijker werd gemaakt, was het creëren van vertrouwen een aanzienlijke beperking. Elke sjekel moest bij een transactie goed gewogen en getest worden om te garanderen dat de sjekel het juiste gewicht had en daadwerkelijk zilver was en niet een ander metaal met een zilveren laagje.

De volgende stap in de evolutie van geld was de introductie van munten. De eerste munten werden rond 640 v.C. geïntroduceerd door koning Alyattes van Lydia uit West-Anatolië.⁵ Het grote voordeel van munten ten opzichte van afgewogen hoeveelheden zilver was dat het eenvoudiger was om vast te stellen dat het de juiste hoeveelheid betrof (wegen was niet meer nodig). Daarnaast zorgden munten voor extra zekerheid dat het daadwerkelijk puur zilver betrof en er niet mee gerommeld was. Na een lang proces van de evolutie en natuurlijke selectie van indirecte ruilmiddelen zijn goud en zilver uiteindelijk door gemeenschappen wereldwijd gekozen als beste betaalmiddel.⁶ De journalist en tevens belegger Willem Middelkoop schrijft hierover het volgende:

⁴ Yuval Noah Harari, *Money*, p15

⁵ Yuval Noah Harari, *Money*, p15

⁶ Peter Schiff, *Crash Proof 2.0*, p67

‘Al meer dan drieduizend jaar, in vrijwel alle culturen – Maya’s, Inca’s, Egyptenaren, Grieken, Romeinen, Byzantijnen, Ottomanen en Arabieren – werden goud en zilver als geld gebruikt. Daarom vormden deze edelmetalen al zo lang de basis van monetaire systemen.’⁷

Fysiek goud en zilver zijn geldvormen die *intrinsieke waarde* bevatten. Ray Dalio, auteur en oprichter van het succesvolle investeringsfonds Bridgewater, noemt deze geldvorm in zijn boek *Principles for Dealing with the Changing World Order: type 1-geld*. Type 1-geld bezit directe intrinsieke waarde waardoor het niet plotsklaps waardeloos kan worden. In tegenstelling tot onze huidige geldvormen betreft goud geen belofte of schuldbekentenis. Het logische gevolg op type 1-geld was het ontstaan van een veiligere en gemakkelijkere geldvariant, namelijk type 2-geld.

1.3 Behoefte aan veiligheid en betaalgemak: het ontstaan van type 2-geld

Omdat het voor handelaren vaak onhandig en gevaarlijk was om continu grote hoeveelheden gouden en zilveren munten bij zich te dragen, ontstond er geleidelijk aan een situatie waarin de goudsmid van een stad de opslag van munten ging aanbieden aan handelaren. In ruil voor het veilig in opslag geven van de munten werd door de goudsmid een bewaringsbewijs uitgeschreven. Met dat bewijs kon de ingeleverde hoeveelheid goud en zilver op een later moment weer worden opgehaald. Omdat dit bewaringsbewijs gelijk stond aan de daarop vermelde hoeveelheid goud en zilver werd dit bewijs al snel gebruikt als betaalmiddel voor handelstransacties. De bewaringsbewijzen vormden daarmee een betaalmiddel waarbij de waarde niet lag in het papiertje zelf, maar in de belofte – het vertrouwen, feitelijk – dat het kon worden ingewisseld voor het product dat daadwerkelijke waarde had, namelijk het goud of zilver. Dit is het ontstaan van wat Ray Dalio *type 2-geld*

⁷ Willem Middelkoop, *De Big Reset*, p18

noemt. Type 2-geld is papiergeld dat direct inwisselbaar is voor, en dus gedekt is door, hard geld (oftewel goud of zilver).

1.3.1 Het ontstaan van fractioneel bankieren

In eerste instantie hield de goudsmid de edelmetalen daadwerkelijk in bewaring. De waarde van bewaringsbewijzen in omloop was dus exact gelijk aan de hoeveelheid edelmetalen die in bewaring lag. Na verloop van tijd ging de goudsmid beseffen dat het grootste deel van de bewaringsbewijzen niet werd ingewisseld. Men vertrouwde er namelijk volledig op dat de waarde op het bewaringsbewijs altijd kon worden ingewisseld voor fysieke edelmetalen. Hierdoor kwam de goudsmid in de verleiding om meer bewaringsbewijzen uit te geven dan dat er aan goud en zilver lag opgeslagen.⁸ Het kwam immers nooit voor dat iedereen tegelijkertijd zijn papieren bewijs kwam inwisselen voor harde munten. Op deze manier kon de goudsmid veel meer geld verdienen door extra bewaringsbewijzen uit te geven. Deze ontwikkeling kan worden gezien als de eerste vorm van wat we vandaag de dag *fractioneel bankieren* noemen.

Bij fractioneel bankieren houden banken slechts een deel van het uitgegeven geld daadwerkelijk als reserve aan. Hoewel deze manier van werken tot de zeventiende eeuw nog als bedrog werd gezien, begonnen overheden in de achttiende en negentiende eeuw fractioneel bankieren expliciet te reguleren en accepteren. De introductie van de eerste centrale banken en het Keynesiaanse gedachtegoed droegen er verder aan bij dat vrijwel iedereen deze praktijk nu als de normaalste zaak van de wereld is gaan zien.

Tegenwoordig hoeven banken nog maar een fractie (bijvoorbeeld 10 procent) van hun uitstaande geld in voorraad te houden. Dit betekent dus dat als slechts 10 procent van het totaalbedrag aan uitstaande banktegoeden door klanten zou worden opgenomen, de bank letterlijk geen reserves meer zou hebben en dus (zonder externe steun vanuit de overheid) failliet zal gaan.⁹

8 Willem Middelkoop, *De Big Reset*, p49-50

9 Yuval Noah Harari, *Money*, p25-26

In de loop van de tijd werd de gehele wereld een gezamenlijke monetaire zone, waarbij iedereen eerst vertrouwde op goud en zilver en later in munteenheden zoals de gulden, het Britse pond en de Amerikaanse dollar.¹⁰ Deze munten waren – net als de bewaringsbewijzen van de goudsmid – inwisselbaar voor fysiek goud en/of zilver en dus ook type 2-geld.

1.3.2 Fractioneel bankieren resulteert in type 3-geld

De functie van geld als universeel betaal- en spaarmiddel is alleen maar mogelijk omdat we als maatschappij hebben afgesproken dat we geld accepteren als betaalmiddel in ruil voor producten en diensten. Geld wordt vaak gezien als een bezit en de directe relatie tussen geld en schuld wordt over het algemeen niet direct gezien. Een voorbeeld: wanneer jij 100 euro leent van een vriend, dan heb jij vanaf dat moment 100 euro aan geld, maar je hebt tegelijkertijd ook een schuld van 100 euro richting je vriend. Je hebt als het ware een krediet afgesloten. Krediet komt van het Latijnse woord *credere* dat ‘geloven’ betekent. Wanneer jij echter 100 euro op je bankrekening stort is exact hetzelfde principe van toepassing. De bank heeft vanaf dat moment jouw 100 euro in eigendom, maar is jou tegelijkertijd 100 euro extra schuldig. Het saldo dat je op je bankrekening ziet is dus niet meer jouw bezit, maar slechts een schuldbekentenis van de bank aan jou.

Terug naar de goudsmid. Toen de goudsmid nog precies evenveel bewaringsbewijzen uitgaf als dat er goud en zilver in voorraad lag, was er geen risico op een *bankrun*. Wanneer alle bewaringsbewijzen tegelijk zouden worden ingediend, zou in dat geval iedereen netjes kunnen worden uitbetaald. Door het concept van fractioneel bankieren konden banken (opvolgers van de goudsmid) een veelvoud van de daadwerkelijk beschikbare reserves uitlenen, met het inherente risico op bankruns als gevolg. In de geschiedenis van geld is vele malen gedacht dat je dit probleem simpelweg kan oplossen door type 2-geld niet meer inwisselbaar te maken voor type 1-geld (dus goud of zilver). Het nieuwe type

¹⁰ Yuval Noah Harari, *Money*, p18

geld dat hierdoor ontstond is *type 3-geld*.¹¹ Type 3-geld staat ook wel bekend als *fiatgeld*. Middelkoop schrijft hierover het volgende:

*‘De term ‘fiat’ verwijst naar de eerste woorden die God sprak, volgens het verhaal van Genesis in de Bijbel: “Laat er licht zijn”, (of in het Latijn: “fiat lux”) en toen was er licht.’*¹²

Fiatgeld verschilt van type 2-geld doordat het bij de bank niet inwisselbaar is voor zijn daadwerkelijke waarde. De enige reden waarom fiatgeld waarde heeft, is omdat iedereen erop vertrouwt dat het als universeel betaalmiddel zal blijven functioneren. Zodra dat vertrouwen om wat voor reden dan ook wegvalt, dan verliest type 3-geld zijn waarde en dus ook zijn geldfunctie. Al het type 3-geld dat dan nog in omloop is zal daardoor nagenoeg waardeloos worden. Het is om deze reden dat centrale banken en overheden er alles aan doen om het maatschappelijke vertrouwen in het geldsysteem te behouden, bijvoorbeeld door het invoeren van het depositogarantiestelsel, waarover later meer.

1.4 Fiatgeld vereist centrale banken

Doordat fiatgeld in principe ongelimiteerd uit het niets kan worden gecreëerd, kan dit extreme gevolgen hebben voor de economie. Wanneer de groei van de totale geldhoeveelheid namelijk groter is dan de groei van het totale aanbod aan goederen en diensten, daalt de relatieve waarde van het in omloop zijnde geld.¹³ Er is dan namelijk in verhouding meer geld in omloop dat jaagt op een gelijk gebleven hoeveelheid goederen en diensten. Hierdoor ontstaat geldontwaarding en door deze geldontwaarding kan sterke inflatie ontstaan, met economische en maatschappelijke onrust als gevolg. In een poging om de zich continu herhalende cyclus van te sterke economische groei en overwaardering (vaak als gevolg van speculatie met geleend geld, wat resulteert in ‘bubbels’) en de daaruit

11 Ray Dalio, *Principles for Dealing with the Changing World Order*, p128-129

12 Willem Middelkoop, *De Big Reset*, p25

13 Edin Mujagić, *Keerpunt 1971*, p22

voortkomende correctie (in de vorm van een ‘crash’) te doorbreken, ontstond het idee van een centrale bank.¹⁴ Centrale banken hebben tot doel om de geldhoeveelheid direct of indirect te beïnvloeden en daarmee een oververhitte economie af te remmen (door de geldgroei actief te remmen) of juist een afgezwakte economie te stimuleren (door de geldgroei te stimuleren). Hoewel het dempen van zowel bubbels als crashes in theorie een goed idee lijkt, laat de geschiedenis zien dat er een aanzienlijk verschil zit tussen de goede theorie en weerbarstigste praktijk.¹⁵

1.5 Verschillende vormen van fiatgeld

Bij het huidige concept van geld denk je waarschijnlijk aan het saldo op je bankrekening of het brief- of muntgeld dat je bezit, maar er zijn verschillende andere geldvormen die in de economie als geld gebruikt worden. Joseph Wang geeft in zijn boek *Central Banking 101* een beschrijving van de verschillende huidige geaccepteerde geldvormen.

1.5.1 Chartaal geld

Chartaal geld is een ander woord voor fysiek, oftewel contant geld. Contant geld betreft in dit geval al het briefgeld en muntgeld dat in omloop is. Contant geld kan alleen gecreëerd worden door de centrale bank.¹⁶ Hoewel je dus briefgeld uit de pinautomaat van je lokale bank kan halen, is dit geld niet gecreëerd door je eigen bank, maar door de centrale bank (in geval van euro's dus de Europese Centrale Bank, oftewel de ECB). Contant geld wordt om deze reden over het algemeen als een meer veilige fiatgeldvorm gezien, aangezien de centrale bank garant staat en je het geld in fysiek bezit hebt. De kans dat een

14 De Amsterdamse Wisselbank, opgericht in 1609, kan worden gezien als de eerste centrale bank. De wisselbank stelde zich ten doel om de kwaliteit en waarde van verschillende circulerende munten in het chaotische handelsleven van Amsterdam te controleren, en om te zetten in een nieuwe betaaleenheid: de gulden.

15 Willem Middelkoop, *De Big Reset*, p45

16 Mahir Alkaya, *Van wie wordt ons geld?*, p27

centrale bank failliet gaat lijkt logischerwijs kleiner dan de kans dat een individuele commerciële bank failliet gaat. Het contante geld dat in omloop is betreft slechts een relatief klein percentage van de totale geldhoeveelheid.

1.5.2 Giraal geld

Giraal geld is een term die men bedacht heeft om het niet-fysieke geld in de vorm van banktegoeden te beschrijven.¹⁷ In tegenstelling tot chartaal geld kan giraal geld alleen worden gecreëerd door commerciële banken. Commerciële banken zijn alle banken die geen centrale banken zijn. In Nederland zijn dit dus onder andere ABN AMRO, ING, Rabobank, et cetera. Deze banken kunnen dus geld uit het niets creëren (zoals de goudsmid deed met het uitgeven van schuldbewijzen zonder het goud of zilver daadwerkelijk op voorraad te hebben). Aangezien deze digitale schuldbewijzen in de vorm van banksaldi als geld worden gebruikt, kan hierdoor de totale geldhoeveelheid sterk toenemen. Het zal je dan ook niet verbazen dat de totale omvang van het girale (ofte-wel digitale) geld vele malen groter is dan het fysieke (chartale) geld dat door de centrale bank wordt uitgegeven.

Net als de goudsmid die meer bewaringsbewijzen uitgaf dan dat er daadwerkelijk in voorraad lag, zo ook creëren commerciële banken geld uit het niets. Het door jou of door je werkgever naar je bankrekening overgemaakte geld wordt waarschijnlijk voor het overgrote deel gebruikt om kredieten te verstrekken aan andere consumenten of bedrijven. Dit gaat goed zolang niet iedereen tegelijk zijn banksaldo in contanten opneemt. Om die reden hebben overheden en centrale banken het principe van het *depositogarantiestelsel* bedacht. In zekere zin betreft dit een soort verzekering dat iedereen (tot de bovengrens van 100.000 euro per persoon, per bankvergunning) zijn geld terug zal krijgen wanneer een bank failliet gaat. Dit garantiestelsel is echter een wassen neus waarmee de overheid in principe een toezegging doet om met een ongli-

17 Mahir Alkaya, *Van wie wordt ons geld?*, p26

miteerde hoeveelheid belastinggeld mensen een sigaar uit eigen doos te geven. Deze stelling zal in hoofdstuk 5 uitgebreid worden toegelicht.

1.5.3 Staatsobligaties

Staatsobligaties zijn schuldbekentenissen die worden uitgegeven door overheden (oftewel de staat) en verkocht aan institutionele beleggers (zoals verzekeraars en pensioenfondsen), centrale banken en vermogende particulieren. Het doel van deze obligaties is om begrotingstekorten aan te vullen en de rentelasten op eerder uitgegeven staatsobligaties te betalen. Staatsobligaties zijn een soort geld dat tevens een rentevergoeding betaalt.¹⁸

Staatsobligaties worden gezien als praktisch risicoloze investeringen, aangezien de overheid de macht heeft om belasting te innen en daarom nooit failliet kan gaan, zo is de redenering. Investeerders in staatsobligaties zullen aan het einde van de looptijd van een obligatie dus altijd hun investering plus de rentevergoeding terugontvangen.

De relatieve veiligheid en het feit dat een rentevergoeding wordt ontvangen maakt staatsobligaties een zeer aantrekkelijke investering voor vermogende bedrijven en individuen om hun vermogen te parkeren.¹⁹ Een vermogend persoon kan zijn of haar geld spreiden over diverse banken en daarmee een veelvoud van de bovengrens van 100.000 euro onder de garantie van het depositogarantiestelsel laten vallen. In tegenstelling tot individuen hebben bedrijven vaker financiële reserves die ver boven dat maximumbedrag van het depositogarantiestelsel uitkomen. Voor zeer rijke individuen en bedrijven is investeren in staatsobligaties dus een manier om grote vermogens die niet door het depositogarantiestelsel gedekt worden, toch onder overheidsgarantie te laten vallen en tegen een rentevergoeding te parkeren.

¹⁸ Joseph Wang, *Central Banking* 101, p84

¹⁹ Joseph Wang, *Central Banking* 101, p13

1.5.4 Centrale bankreserves

Centrale bankreserves zijn een vierde geldvorm. Dit is een speciaal soort geld dat wordt uitgegeven door de centrale bank aan commerciële banken, om betalingen tussen banken onderling mee te kunnen verrichten.²⁰ Deze geldvorm betreft dus een soort bewaringsbewijs dat door centrale banken wordt uitgegeven aan commerciële banken. De commerciële banken kunnen dit centrale bankengeld vervolgens gebruiken om onderlinge transacties mee uit te voeren. In tegenstelling tot chartaal en giraal geld, is deze geldvorm dus niet voor iedereen beschikbaar, maar alleen voor commerciële banken.

1.6 Overzicht huidige geldvormen

De belangrijkste kenmerken van de vier beschreven fiatgeldvormen (en de omvang in de VS en EU) zijn op de volgende pagina weergegeven in tabel 1. Voor wat betreft de beeldvorming van de omvang: een biljoen is duizend miljard oftewel een 1 met 12 nullen (dus 1.000.000.000.000).

In een functionerend financieel systeem zijn alle geldvormen onderling vrij inwisselbaar. Wanneer die inwisselbaarheid om wat voor reden dan ook wegvalt kunnen serieuze problemen ontstaan in het systeem.

1.7 Wat als het huidige geldsysteem faalt?

Voor zover we weten ontstond fiatgeld voor het eerst in China. De ontdekkingsreiziger Marco Polo reisde van 1275 tot 1292 door China en in zijn reisverslag beschrijft hij de uitvinding van papiergeld dat op wonderbaarlijke wijze uit het niets gecreëerd kon worden.^{21 22} Zoals van toepassing op vrijwel alles wat te mooi lijkt om waar te zijn, heeft de geschiedenis ook in dit geval aangetoond dat het fiatgeld dat Marco Polo beschreef uiteindelijk faalde.

²⁰ Joseph Wang, *Central Banking* 101, p13

²¹ Willem Middelkoop, *De Big Reset*, p29-30

²² Edin Mujagić, *Keerpunt* 1971, p19

Tabel 1 – Overzicht huidige geldvormen*

Omschrijving	Uitgever	Wie kan het bezitten	Omvang
Chartaal geld (munt- en papiergeld)	Centrale Bank	Iedereen	\$ 2 biljoen € 1,6 biljoen ¹
Giraal geld (banktegoeden)	Commerciële banken	Iedereen	\$ 15,5 biljoen (VS) € 14,16 biljoen ² (Europa: okt '20)
Staatsobligaties	Overheid	Iedereen	\$ 30 biljoen ³ (Amerika: feb '22) € 10,39 biljoen ⁴ (Europa: mrt '22)
Centrale bank reserves	Centrale Bank	Commerciële banken	\$ 20 biljoen € 22,1 biljoen ⁵ (Europa: eind 2023)

* Gebaseerd op Joseph Wang, *Central Banking 101*, p13

1 www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/banknotes+coins/circulation/html/index.en.html

2 Edin Mujagić, *Keerpunt 1971*, p98

3 www.nytimes.com/2022/02/01/us/politics/national-debt-30-trillion.html

4 data.ecb.europa.eu/data/datasets/SEC/SEC.M.U2.1300.F33000.N.1.Z01.E.Z
(ECB is vanaf maart 2022 gestopt met de publicatie van nieuwe cijfers)

5 www.ecb.europa.eu/ecb/orga/tasks/reserves/html/index.en.html

Gebaseerd op het voornoemde voorbeeld en de vele voorbeelden die daarna kwamen, onderkennen diverse auteurs een terugkerende historische cyclus waarin fiatgeldsystemen keer op keer hebben gefaald.

Zo stelt Willem Middelkoop (gebaseerd op ruim tweehonderd gedeevalueerde, oftewel sterk in waarde gedaalde, of zelfs gefaalde fiatgeldsystemen) dat de kans op een instorting van een ongedekt geldsysteem beschouwd zou moeten worden als een statistische zekerheid in plaats van een theoretische onwaarschijnlijkheid.²³

23 Willem Middelkoop, *De Big Reset*, p12-13

De Duitse auteur Claus Vogt komt in zijn boek *The Global Debt Trap* tot een soortgelijke conclusie en stelt dat democratieën met een fiat-geldsysteem uiteindelijk allemaal dezelfde route volgen, namelijk inflatie gevolgd door ineenstorting van het financiële systeem.²⁴

Ray Dalio beschrijft een zich steeds herhalende cyclus van echt geld (type 1), naar gedekt geld (type 2), naar ongedekt fiatgeld (type 3) en vervolgens het falen van dat type 3-geld. De voorbeelden variëren van de Song-dynastie in China tot de Weimarrepubliek in Duitsland. Dalio beschrijft verder dat deze cyclus zich vaak afspeelt in een periode van vijftig tot vijfenzeventig jaar, waarbij het einde een herstructurering van de schulden en het geldsysteem betreft. Verder stelt hij dat deze veranderingen vaak opeens voorvallen en relatief kort duren (variërend van een paar maanden tot drie jaar). De langeretermijnevolgen kunnen echter langdurig zijn, vooral wanneer een wereldreservevaluta ophoudt te bestaan.²⁵ Gezien het feit dat de overgang van type 2- naar type 3-geld (in augustus 1971) inmiddels ruim 50 jaar geleden is, zou het zeer naïef zijn om al deze historische data te negeren en te veronderstellen dat het deze keer (in tegenstelling tot alle historische voorbeelden) toch echt voor altijd goed zal blijven gaan.

Om te onthouden

- Geld is een indirect ruilmiddel en moet draagbaar, gemakkelijk deelbaar, niet-bederfelijk en schaars zijn om te kunnen functioneren;
- Geld kan worden gebruikt om eenvoudig de prijzen van allerlei producten en diensten te bepalen, om te betalen en om te sparen;
- Er bestaan drie soorten geld, namelijk type 1- (edelmetalen), type 2- (papiergeld, gedekt door edelmetalen) en type 3-geld (fiatgeld zonder intrinsieke waarde, enkel gedekt door vertrouwen);

²⁴ Claus Vogt en Roland Leuschel, *The Global Debt Trap*, p82

²⁵ Ray Dalio, *Principles for Dealing with the Changing World Order*, p130

- Goud en zilver zijn historisch verkozen als beste type 1-geldvorm;
- Binnen de categorie van type 3-(oftewel fiat)geld, zijn er vier vormen te onderscheiden, namelijk chartaal (contant) geld, giraal geld, staatsobligaties en centrale bankengeld;
- Centrale banken hebben een monopolie op het creëren van contant geld en centrale bankengeld, terwijl commerciële banken giraal geld uit het niets kunnen creëren;
- Commerciële banken passen het principe van fractioneel bankieren toe, waarbij er veel meer geld kan worden gecreëerd dan dat er daadwerkelijk aan reserves aanwezig is;
- Door het principe van fractioneel bankieren zijn commerciële banken kwetsbaar voor bankruns waarbij spaarders tegelijk besluiten hun spaargeld op te nemen;
- De geschiedenis leert ons dat fiatgeld meer dan tweehonderd keer op de proef is gesteld en altijd heeft geresulteerd in devaluatie, vaak met instorting als gevolg. De kans op instorting van een ongedekt geldsysteem zou volgens Willem Middelkoop dus moeten worden beschouwd als een statistische zekerheid in plaats van een theoretische onwaarschijnlijkheid;
- Historisch gezien kan het vertrouwen in een fiatgeldsysteem alleen worden teruggewonnen door het geld te koppelen aan daadwerkelijke onderliggende waarde, zoals edelmetalen.